

<https://doi.org/10.59849/2410-5600.2025.1.120>

UOT: 81.

Səbuhi İbrahimov

Filologiya elmləri doktoru, dosent

AMEA NB Əlyazmalar Fondu

Naxçıvan MR. Heydər Əliyev prospekti 35, AZ 7000.

e-mail: s.ibrahimov71@mail.ru

“KƏŞKÜLÜN-NUR” ƏSƏRİNDƏ ÜSLUB-DİL XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN MÜXTƏLİF ASPEKTLƏRİ

Xülasə

Məqalədə Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvaninin “Kəşkülün-Nur” əsərində üslub-dil xüsusiyyətlərinin müxtəlif aspektləri haqqında geniş təhlillər aparılaraq hər bir üslubiyyət sahəsi istiqamətində əhəmiyyətli dərəcədə açıqlamalar verilmişdir. Aparılmış araşdırmalar zamanı məlum olmuşdur ki, müəllifin dərin və hərtərəfli biliyə malik olması əsərin həm üslub xüsusiyyətləri, həm də danışıq dil tərzinin zənginliyi və şirinliyi haqqında verdiyi şeir nümunələri klassik irsimizin öyrənilməsi baxımından önəmlidir. Araşdırmalarda o da müəyyən olunmuşdur ki, H.M.Naxçıvaninin “Kəşkülün-Nur” əsərində verilən hər bir sözün dil və üslubiyyət sahələri ayrı-ayrılıqda öz aktuallığı ilə seçilir və gələcəkdə yeni-yeni dialektik şivələrin tədqiq olunması üçün zəruri amillərin yaranmasına imkan yaratmış olur.

Aparılan araşdırmalardan məlum olur ki, Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvaninin “Kəşkülün-Nur” əsərində özünə yer alan üslub-dil xüsusiyyətlərinin müxtəlif aspektləri nəinki bu günümüz üçün, həmçinin gələcək nəslin maariflənməsi baxımından əhəmiyyətlidir.

***Açar sözlər:** Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvani, əsər, üslub, dil, əlyazma, dialektika.*

Giriş

Hələ qədim dövrlərdən insanlar ətrafda gördüklərini, hiss etdiklərini, duyduqlarını sözlə, dil vasitəsilə ifadə etməyə çalışmış və getdikcə buna nail olmuşlar. Həmçinin ictimai varlıq kimi ünsiyyət prosesində öz istəklərini, duyğularını, hisslərini bölüşməyə çalışmış və bu cür tələbat dilin zənginliyinə zəmin yaratmışdır. Bu baxımdan Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvaninin “Kəşkülün-Nur” əsərində üslub-dil xüsusiyyətlərinin müxtəlif aspektləri istər verilmiş hadisələr ətrafında, istərsə də şeir vəznində yazılmış hər hansı bir yazı üslubu insanda yeni maraq doğurur. Əsərin geniş tədqiq edilməsi onu deməyə imkan verir ki, üslub-dil xüsusiyyətləri Azərbaycan ədəbiyyat tarixi üçün əhəmiyyətlidir.

1. Mövzunun əsas xüsusiyyətləri barədə

Nəsirəddin Tusi deyirdi: “Alimlər təfəkkür haqqında müxtəlif mülahizələr söyləsələr də, bütün təriflərin xülasəsi budur ki, təfəkkür insan batininin başlanğıcdan məqsədə doğru seyr etməsidir” [3, s.18]. Bəşəriyyətin xəlifəsi sayılan insanın mətn yaratması tarixi də onun təfəkkürünün, insan idrakının inikası kimi, insan batininin başlanğıcdan məqsədə doğru gedişinin, inkişafının, yolunun bir parçasıdır. Belə ki, əvvəlcə söz olmuşdur, sözdə bəsit fikir ifadə edilmişdir, sonra sözlərdən cümlə (bitmiş fikir) yaranmışdır. Əvvəlcə cümlənin (bitmiş fikrin) şəkli çəkilməmişdir, sonra cümlələr (bitmiş fikirlər) çoxalmışdır (mətn yaranmışdır). Nəhayət, bu cümlələri (mətni) yadda saxlamaq, başqasına, sonra

uzaqlara ötürmək lazım olmuşdur. Bunun üçün yazıya ehtiyac yaranmışdır. “Bu inkişaf xətti bəşəriyyətin ilkin şəfəqlərindən başlayaraq insanın gözü önündə və insanın iştirakı ilə, insanın fəaliyyəti nəticəsində cərəyan etmişdir” [1, s.6]. Tarixin inkişaf mərhələlərində dillər də inkişaf etmiş və zənginləşmişdir. Dillərin leksik planda inkişafı sözün daxili imkanları ilə bağlı olmuşdur. Belə ki, sözlərin məna yaxınlığı zəminində onların əsas və məcazi mənaları əmələ gəlmişdir. Həmçinin məna çalarlarının zənginliyi üslub çalarlarının yaranmasına da təkan vermişdir.

V.V.Vinoqradov üslubiyyatın 3 növünü göstərirdi: “Sistemlər sistemi” olan dilin üslubiyyatı. Bunu o, eyni zamanda “struktur üslubiyyat” da adlandırır. Struktur üslubiyyat – “sistemlər sistemi” kimi dilin vahid daxili quruluşunu, sözlərin, söz sırasının, sistem şəklində olan müxtəlif xüsusi, formaların əlaqələrini, qarşılıqlı təsirini öyrənir, aydınlaşdırır və təsnif edir. Eyni zamanda, tarixən dəyişkən meyilləri, dil üslublarının qarşılıqlı növlərini – funksional üslubları öyrənir. Bundan başqa, sözlərin, söz birləşmələrinin semantik quruluşunda, leksik və qrammatik sinonimlərdə əks olunan incə məna fərqlərini – ekspressivliyi, intonasiyanın keyfiyyətini, sözlərin cümlədə öz yerinə görə işlənmə versiyalarını öyrənmək də dil üslubiyyatının vəzifəsidir” [4, s.5].

Azərbaycanda da üslubiyyat bir sıra görkəmli dilçilərin maraq dairəsini təşkil etmişdir. Onlardan ilk növbədə Əbdüləzəl Dəmirçizadəni [2], Ağamusa Axundovu, Musa Adilovu, Türkan Əfəndiyevanı və s. qeyd etmək olar. Bu gün isə professor Sədaqət Həsənova, Afaq Quliyeva, Dürdanə Əliyeva, Şamama Ağakışiyeva və s. kimi alimlər üslubiyyatın çox vacib məsələlərinə dair tədqiqatlar aparırlar.

Ədəbi dil əslində üslublar sistemidir. Cəmiyyət inkişaf etdikcə dilin fəaliyyət dairələri genişlənir. Nəticədə funksional ixtisaslaşma meydana çıxır və bir qrup leksik, morfoloji, sintaktik vahidlər sanki bir sahəyə təhkim olunur, orada fəaliyyət göstərərək konkret üslubi çalar alır. Bir üsluba xas olan bəzi ifadə vasitələri başqa üslubda işlənərək yeni vəzifə daşıya bilər.

Dilçilik ədəbiyyatında funksional üslubların növləri və onlar arasındakı qarşılıqlı əlaqələrin olduğu qeyd olunmuşdur. “Üslub – dil vasitələrindən məqsədyönlü şəkildə istifadə üsuludur. Üslubları öyrənən dilçilik bölməsi üslubiyyat (stilistika) adlanır. Üslublar həm ümumi, ictimai baxımdan, həm də xüsusi, fərdi baxımdan özünü göstərir. Birinci halda, yəni ümumi, ictimai məzmun daşdıqda funksional üslublar ortaya çıxır. Funksional üslublar milli ictimai təfəkkürün müxtəlif sahələrini əhatə edir, buna görə də bir neçə növə bölünür. Funksional üslublar bütövlükdə ədəbi dili təşkil edir. Fərdi üslub xüsusi səciyyə daşıyır və əsasən, bir görkəmli şair və ya yazıçıya aid olur” [4, s.1]. Məhz bu baxımdan da Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvanının “Kəşkülün-Nur” əsərində üslub-dil xüsusiyyətlərinin müxtəlif aspektləri haqqında geniş araşdırmalar bunu deməyə vadar edir ki, klassik ədəbiyyatımızda yaranan bu amillər bu gün də öz bəhrəsini verir və yeni-yeni çalarların aşkara çıxarılmasına zəmin yaradır. Müəllif “Kəşkülün-Nur” əsərinin II cildində dil xüsusiyyətlərinin mühüm əhəmiyyəti və zənginliyi barədə “Bəhril-Məsaib” kitabından rəvayət edərək İncil kitabını həzrəti İsa əleyhissalam hansı dildə oxuduğu barədə yazır: “İncili həzrəti İsa əla nəbiyyəinə və ələh və əleyhissalamın mübarək dilindən neçə lüğətətilən rəvayət ediblər: birinci, Yunani lüğəti ilə (qədim Yunan dili), ikinci, Süryani lüğəti ilə (qədim Suriya dili), üçüncü, İbrani lüğəti ilə (qədim yəhudi dili), dördüncü, Latini lüğəti ilə (Latın dili) ki, Firəng (avropalı, fransız) alimlərinin lüğətiydi. Taifeyi-nəsara (xristian tayfası) bu İncillərin hamısına ki, lüğəti-müxtəlifə (müxtəlif dillər) ilə yazılıbdır – kəlamı-İlahi (Allah kəlməsi) deyirlər və bu İncillərin hamısında yazılıbdır ki, Xudavəndi-Aləm həzrəti İsa əla nəbiyyəinə və ələh və əleyhissalama buyurdu: Ya İsa! Mənim rəhmətim on dörd zadda məhfuzdur (mühafizə olunmuş, saxlanmış). Yeddisi ruhani, yeddisi isə cismani” [5, s.320].

2. Verilmiş şeirlərdə dil və üslub xüsusiyyətləri

Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvani “Kəşkülün-Nur” əsərində dini məzmunlu sujetli hədis, şeir bəhsində üslub-dil xüsusiyyətləri və rəvayətlər verməklə əsəri bir daha zənginləşdirmişdir. Belə ki, müəllif əsərdə qələmə aldığı bu sujetli hədislər və şeir nümunələrində üslub-dil xüsusiyyətləri məzmun

baxımından çox əhəmiyyətlidir. Əsərdə qələmə alınan rəvayətin məzmunu bir dini ehkamdan götürülmüşdür. Əsərdə müəllif hələ ilk insan əcdadı olan Adəm və Həvvanın cənnətdən qovularaq Yer üzünə atılması əhvalatını xatırladır. Belə ki, Adəmin Ciddə yaxınlığına, Həvvanın isə Hindistan meşələrinə atılmasını çox maraqla qeyd edir. Əsərdə göstərilən məqam əsasən Adəmin Həvva axtarışında olması, Kərbəla torpağına yetişməsi və o müsibətli məkanda ayağının bir daşa dəyərək yerə yığılması qeyd edilir: “Həzrəti Adəmin ayağı bir daşa toxunub başı üstə Kərbəlanın yerinə yığıldı və qan ayağından cari oldu. Sonra başın Asimana (Göy) tərəf tutub ərz eylədi: İlahi, aya məndən bir tazə günah sadir oldu ki, mənə əqubət (iqabət – cəzalandırma, qarşılıq vermə; əzab, əziyyət) eylədin? Xudavənda, ətrafi-ələmi dolandım mənə bir bəla, bir zəhmət yetişmədi, ancaq bu yerdə yetişdi. Xudavəndi-Aləm vəhy eylədi ki, ya Adəm – bir günah tazə səndən sadir olmayıb. Lakin bu yer həməm yerdir ki, burada sənin oğlun Hüseyn əleyhissalamı öldürərlər zülmilən. Bəs sən qanın töküldü bu yerə müvafiqət (uyğunluq, münasiblik; razılıq vermə, müsaidə etmə; uzlaşma) etməkdən ötrü Hüseyni-məzlumin qanının tökülməyinə” [5, s.132].

Müəllif əlavə edərək həmin məkanda İmam Hüseyn əleyhissalamın bədəninə, bir rəvayət min doqquz yüz əlli yara, bir rəvayət dörd min yara olduğunu qeyd edərək necə dözdüyünü vurğulayır. Həmçinin İmam Hüseyn əleyhissalam öz Məbudi ilə bu dillərlə razi-niyaz eyləyirdi: “Razıyam Xudaya Sən qəzavə və qəbul eylərəm Sən yolunda hər qədr yara ki, bədənimə yetişə və hər müsibəti ki, mənə yetişə. Səndən qeyri bir Allah yoxdur ki, məbud bir həqq ola. Gah ərz edirdi, ey Hüseynin Allahı çünki mənim şəhid olmağında Sən razılığın var. Kaş min canım olaydı ki, hamısını Sən rzanda, Sən yolunda qurban edəydim” [5, s.133].

Əsərdə müəllif İmam Hüseyn əleyhissalamın dilindən şairin sufyanə qələmə aldığı üslub-dil xüsusiyyətlərinin şeir düzümündə nə qədər əhəmiyyətli olduğunu qeyd edərək yazır:

*Eylə məst cami-eşqəm bilmərəm səhba nədir,
Abi-kövsər hardadır, ya sayeyi-tubi nədir.
Zeynəbin yaddan çıxıb, bilməm Səkinə hardadır,
Cülühi-cahi eşqidə dünya və ma-fiha nədir.
Baş verən mən, baş kəsən siz qılqal etmək neçün,
Bir nəfər məzlumi öldürməkdə bu qovğa nədir.
Salmayın xofa əyalım ta ki, var cismimdə can,
Öldürün əvvəl mənə bu zülm bi pərva nədir.
Ta eşitməyim Zeynəbin ahın Səkinəm naləsin,
Bu şəhadət əmridir dünya və ma-fihanədir.
Çəkmə xəncər, batma nahəq qana incitmə özün,
İndi mən ölləm dəxi, bu zəhməti bi-ca nədir [5, s.133].*

Sonra müəllif Adəm əleyhissalamın bu müsibətli günlərin və hadisələrin əzab-əziyyətinə necə dözəcək bir insan haqqında Allah-Təaladan sual eyləməsi barədə soruşur: “İlahi o Hüseyni ki, bu yerdə şəhid olacaq **ايكون نبياً** (əyəkunü nəbiyyən) o, peyğəmbərdir? Vəhy olundu ki, ya Adəm, peyğəmbər deyil. Lakin peyğəmbər axirəz-zamanın qızı Fatimeyi-Zəhranın oğludur” [5, s. 133].

3. Dil və üslub xüsusiyyətlərində fəlsəfi nəsihətnamə aspektləri

Nəsihətnamələr Azərbaycanın XVIII-XIX əsrlərdə yaşayıb yaratmış görkəmli maarifpərvər nümayəndəsi Abbasqulu ağa Bakıxanovun yaradıcılığında da yan keçməmişdir. Onun “Təhzi-bül-əxlaq”dan sonra ikinci pedaqoji əsəri “Kitabi-nəsihət” və ya “Nəsihətnamə”dir. “Kitabi-nəsihət”də 102 nəsihət vardır. Əsər müəllifin kiçik müqəddiməsindən sonra dini nəsihətlərlə başlanır. Dini nəsihətlərdən

sonra dövlət başçısına, ata-anaya, böyüklərə itaət və ehtiramın vacibliyinə dair, daha sonra isə həyat və məişət məsələləri ilə əlaqədar olan əxlaqi nəsihətlər verilir. Uşaqların əxlaqını yaxşılaşdıran və onlarda nəcib xasiyyətlərin yaranmasını təmin edən belə nəsihətlər bu gün də öz əhəmiyyətini saxlamaqdadır. A.Bakıxanov bu əsərdə öz həyat təcrübəsini sistemləşdirmişdir. Gələcək nəsillərin A.Bakıxanovun nəsihətamiz fikirləri üzərində düşünməsinə, fikirlərini müstəqil ifadə etməsinə nail olmaq onların tərbiyəsinə müsbət təsir göstərir.

Əsərdə diqqəti cəlb edən əsas məqamlardan biri ata-anaya qarşı münasibətin yer almasıdır. İbrətəməz nəsihətlərlə zəngin olan bu göstəricilər övlad-valideyn, valideyn-övlad münasibətlərinin tənzimlənməsini və mehribançılığını təzəhhür etdirir. Ananın haqqının qaytarılmasını qeyri-mümkün hesab edən müəllif bu qənaətdədir ki, bu yalnız Uca Allahın yardımı, köməyi və tövfiqiylə mümkün olar. Nəsirəddin Tusinin elmi hesabları ilə desək: “Göyün səkkizinci qatında hərəkət edən ulduzlar on iki hissəyə bölünür. Bu ulduzlar toplusunun hər biri bürc adlanır. Bürcələrin hər biri dərəcə adlanan 30 hissəyə, hər dərəcə 60 dəqiqəyə, hər dəqiqə 60 saniyəyə və hər saniyə də salisəyə (saniyənin 1/60 hissəsinə) ayrılır”. Elə həmin fikir və mülahizələrlə müəllif ana haqqının çətinliklərinin qaytarılmasını əsərdə nəsihətlərin ardı olaraq belə qeyd edir: “Ananın haqqı; Bəs gərək biləsən ki, səni gətirib bir yerə, yəni qarnına ki, heç kəs, heç kəsi o yerdə götürüb saxlamaz. Əta edib sənə öz qəlbinin meyvəsini, belə meyvə ki, heç kəs, heç kəsə verməz. Saxlayıb səni cəmə cariyə əzası ilə bak, qorxu, xof etməyib. Özü ac qalıb, sənə yedirdib. Susuz olub, səni sirab edib. Üryan qalıb, səni geyindirib. Özü gün qabağında qalıb, səni kölgə yerdə saxlayıb. Yuxudan oyanıb səndən ötrü. Səni soyuxdan və istidən mühafiz edib tainki sən ona himayət və məhəbbət edəsən. Bəs həqiqətən sən ananın şükrünə taqət gətirmərsən məgər Allahın mədədiylə və tövfiqiylə” [5, s. 273-274].

H.M.Naxçıvani müxtəlif fəlsəfi fikirləri tamamlamaqla atanın haqqını belə qeyd edir: “Atanın haqqı budur ki, alim olasan buna ki, o sənə əslində və əgər o olmayaydı sən olmazdın. Bəs hər vaxt ki, gördün öz nəfəndə bir zadı ki, səni təəccübə gətirdi, bəs bilginən ki, atan əsl nemətdi. O təəccüb etdiyin əmr üçün ki, özündə onu mülahizə edirsən. Həmd və şükr eylə Allaha bu nemətin qədərinə. Bir qüvvət yoxdur məgər Allahilən” [5, s.274].

Övlad haqqını isə müəllif belə yazır: “Övladın haqqı budur ki, alim olasan buna ki, o səndəndi və sənə mənsubdu dünyada onun xeyri və şəri. Sən sual olunacaqsan o işdən ki, övladını ona vadar edirsən. Hüsni-ədəbdən, Pərvədigara və şəriətə dəlalət etməkdən və ianət, kömək etməkdən ibadətə-Pərvədigari-Ələmə. Bəs iş gör övlad xüsusində bir qərarilən ki, sən savab verilmiş olacaqsan əgər ki, xeyir əmələ və əhsana dəlalət edəsən. Ruməaqib, əzab verilmiş olacaqsan əgər ki, bəd əmələ və xilafə vadar edəsən” [5, s. 274].

H.M.Naxçıvani həmçinin nəsihətlərin davamı olaraq qardaş haqqında yazır: “Sənin sülbi və bətni qardaşının haqqı budur ki, elmin ola buna ki, o sənə əlində və qüvvətindədir. Bəs onu Allahın məsiyyətinə, günahına səbəb eyləmə və nə məxluqa zülm eyləməyə. Bunlardan qeyri zadlarda ona mədəd eylə və nəsihət eylə. Bəs əgər itaət eylədi, onda Allah-Təala əkrəmdir sənə ondan” [5, s.274].

Sonra müəllif nəsihətlərində nökrin, qulam və kəninin haqqı olan məqamlara toxunaraq və insanlıq prinsiplərini əsas tutaraq yazır: “Nökrin, qulam və kəninin haqqı budur ki, alim olasan buna ki, o sənə Pərvədigarının məxluqudur və onun ata və anası, sənə ata və anandır. Yəni Adəm və Həvva. Sən ona maliki-ağa olubsan, nəinki sən onu xəlq edibsən. Ya bəzi əzasını xəlq edibsən. Nəinki sən onun raziqisən, ruzi verənisən, bəlkə sənə və onun raziqi Allah-Təaladır. Onu sənə zirdəst, əlaltı edib. Səni əmin qərar edib ona və onu sənə əmanət tapşırıb. Hifz edir o zadları ki, səndən ona yetişə xeyirdən. Bəs əhsan eylə ona, belə ki, əhsan edib Allah sənə. Hər gah naxoş tutursan onu. Bəs təbdil etgilən və incitmə Allahın məxluqunu” [5, s.273].

Nəticə

Aparılmış elmi araşdırmaların məntiqi nəticəsi olaraq Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvaninin “Kəşkülün-Nur” əsərində üslub-dil xüsusiyyətlərinin müxtəlif aspektləri haqqında yeni-yeni faktlar ortaya çıxmış və onlar ətrafında geniş təhlillər aparılaraq hər bir üslubiyyət sahəsi istiqamətində zəruri açıqlamalar verilmişdir. İstər şeir vəznində, istərsə də verilmiş müxtəlif mövzular ətrafında dilin nə qədər üslubiyyət termini olaraq müasir dövr üçün əhəmiyyətli olması qeyd edilmişdir.

Həmçinin Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvani bu nəsihətləri “Kəşkülün-nur” kitabında verməklə öz dövrünün ictimai mühitini saflaşdırmaqla yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına da töhfə vermişdir. Əsərdə verilən maarifləndirici aspektlər müəllifin elmi-fəlsəfi dünyagörüşünün başlıca göstəricisidir. Zəngin bilik və bacarığa malik olan H.M.Naxçıvani digər əsərləri ilə yanaşı, bu əsərdə də ibrətamiz nəsihətlərə yer ayırmış və ədəbi-bədii yaradıcılığını sübuta yetirmişdir. Güman edirik ki, tədqiqatə cəlb edilən bu əsər bugünkü gənc nəslin maariflənməsinə böyük töhfə olmaqla yanaşı, gələcək nəslin saf və sağlam yetişməsinə də rol oynayacaqdır.

Tədqiq olunan əsərdə aparılmış elmi araşdırmalar bir daha onu deməyə imkan verir ki, Azərbaycan ədəbi-bədii ədəbiyyatında Hacı Molla Məhəmməd Naxçıvaninin “Kəşkülün-Nur” əsəri üslub-dil xüsusiyyətlərinin zənginləşməsi üçün lazımi mənbədir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Adilov M. Azərbaycan paleoqrafiyası. Bakı: Elm, 2009, s. 224
2. Dəmirçizadə Ə.M. Azərbaycan dilinin üslubiyyəti. Bakı: 1962, 327 s.
3. Хасə Нəсирəддин Туси. Övsafül-əşraf (Şərafət sahiblərinin vəsfi) Bakı: Nurlan, 2002, s. 33
4. Баранникова Л.И. Стилистика русского языка, 1982.гл. IV, § 5 .
5. نخجوانی حاج ملا محمد. کشکول النور. 1312. ق. 560 ص

Sabuhi Ibrahimov

Various aspects of stylistic and linguistic features in the work "Kashkulun-Nur"

Summary

The article provides extensive analysis of various aspects of the stylistic and linguistic features of Haji Molla Mahammad Nakhchivani's work "Kashkulun-Nur" and provides significant analysis in each stylistic field. During the conducted research, it was found that the author's deep and comprehensive knowledge of both the stylistic features of the work and the richness and sweetness of the spoken language style are important in terms of studying our classical heritage. The research also determined that the linguistic and stylistic areas of each word given in H.M. Nakhchivani's work "Kashkulun-Nur" are distinguished by their relevance and create the opportunity to create necessary factors for the study of new dialectical dialects in the future.

From the conducted research, it is clear that the various aspects of the stylistic and linguistic features found in Haji Molla Mahammad Nakhchivani's work "Kashkulun-Nur" are important not only for today, but also for the enlightenment of future generations.

Keywords: *Haji Molla Mahammad Nakhchivani, work, style, language, manuscript, dialectics.*

*Filologiya elmləri doktoru, dosent
Nuray Əliyeva tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.*